

Nr 1

Allmänna beredningsutskottets utlåtande över motion om befrielse från radiolicensavgift för dövstumma föräldrar med hörande, minderåriga barn.

I en inom andra kammaren väckt, till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II: 149, har herr Nilsson i Östersund yrkat, att riksdagen måtte besluta hemställa till Kungl. Maj:t, att avgiftsbefrielse för radiolicens måtte beviljas i sådana fall, där dövstumma föräldrar har hörande, minderåriga barn i hemmet.

I motionen anföres bl. a., att barn till dövstumma föräldrar är handikappade bl. a. i det avseendet att deras möjligheter under folkskoleåldern och även senare att i hemmet utveckla sin språkfärdighet ofta är mindre än andra barns. Radion har i dylika fall visat sig kunna fylla en stor uppgift, och det synes befogat att hem med dövstumma föräldrar, som har minderåriga, hörande barn, befrias från avgift för radiolicens. Motionären framhåller att en annan handikappad grupp, nämligen de blinda, redan har en sådan förmån.

Rätten att inneha radiomottagningsapparat är reglerad genom en kungl. kungörelse den 17 juni 1943. Enligt 5 § av denna kungörelse må tillstånd att utan licensavgift inneha radiomottagningsapparat utfärdas för obemedlade blinda personer över skolåldern, under förutsättning att vederbörande icke tillhör hushåll, där annan hushållsmedlem har förmåga att erlagga licensavgiften, eller är varaktigt intagen å sjukhus, vårdanstalt, ålderdomshem eller därmed jämförlig inrättning. Samtidigt gällande tillstånd av dylikt slag må ej överstiga av Kungl. Maj:t fastställt antal. Befrielse från licensavgift har redan före tillkomsten av förenämnda kungörelse, eller sedan år 1927, kunnat beviljas blinda personer. Antalet utfärdade blindlicenser är f. n. 1 470 och högsta av Kungl. Maj:t medgivna antal är 2 500.

Rundradioutredningen anförde i sitt år 1934 avgivna betänkande bl. a. följande:

»Utredningen anser vägande skäl föreligga att utsträcka förmånen av fria licenser jämväl till andra invalidkategorier än de blinda. Så har redan skett i Danmark och Norge. Utredningen tänker i främsta rummet på sådana kroniskt sjuka och vanföra, som äro medellösa och som ej på annat sätt kunna få tillgång till radio, samt på åldringar, som i ekonomiskt avseende äro i liknande situation. Det blir säkerligen svårt att genom bestämmelser dra de rätta och nödvändiga gränserna för att utesluta missbruk, men detta bör icke få hindra, att de verkligt behövande hjälpas.»

I sitt yttrande över rundradioutredningens betänkande förklarade sig telestyrelsen kunna ansluta sig till utredningsmännens tanke om utsträckning av förmånen av fria licenser jämväl till behövande kroniskt sjuka och vanföra samt åldringar. En särskild utredning i denna fråga borde dock enligt styrelsens mening ske, och sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt styrelsen att i samråd med aktiebolaget Radiotjänst verkställa sådan utredning avgav styrelsen år 1943 till Kungl. Maj:t utlåtande med förslag till ny lydelse av kungörelsen angående rätt att inneha radiomottagningsapparat. Styrelsen erinrade i sitt yttrande bl. a. om tidigare förslag rörande avgiftsfria licenser för olika grupper, bl. a. fattiga, gamla och sjuka personer samt vanföra, och anförde, att rundradios ekonomi numera vore så säkrad, att man kunde bortse från konsekvenserna av att införa fria radiolicenser för vissa kategorier av radiolyssnare. I sitt förslag till kungörelse upptog telestyrelsen avgiftsfrihet, förutom för blinda personer på sätt ovan sagts, jämväl för personer som åtnjuter tilläggspension enligt lagen om folkpensionering eller uppbär invalidunderstöd. Kungl. Maj:t fann emellertid avgiftsbefrielse endast böra tillkomma de blinda. Spörsmålet om avgiftsbefrielse för nämnda grupper av folkpensionärer återupptogs sedermera och ansågs böra lösas med hänsynstagande till om den ifrågasatta höjningen av folkpensionerna komme tillstånd eller icke. Sedan folkpensionerna år 1948 väsentligt höjts torde frågan få anses ha mist sin aktualitet.

Frågan om avgiftsbefrielse för dövstumma synes icke tidigare ha prövats.

Utskottet. Utskottet finner det i motionen påtalade förhållandet, att hörande barn till dövstumma föräldrar ofta är sämre ställda än andra barn, när det gäller att i hemmet utveckla sin språkfärdighet, böra allvarligt beaktas. Som motionären framhållit torde lyssnandet på radio vara ägnat att motverka detta missförhållande.

Totala antalet familjer i landet med dövstumma föräldrar och hörande barn i eller under skolåldern kan beräknas till något mindre än 400. Härav kommer på Härnösands dövstumdistrikt, omfattande de fyra nordligaste länen, omkring 145. I detta distrikt finnes även det övervägande antalet familjer inom här ifrågavarande grupp, som kan betecknas såsom obemedlade, eller omkring 43 stycken, medan i landet i övrigt endast lär förekomma enstaka dylika fall. Antalet obemedlade familjer inom gruppen torde för hela riket kunna uppskattas till omkring 60. Därest avgiftsfrihet skulle beviljas för hela gruppen, utan behovsprövning, skulle det innebära ett bortfall av avgiftsintäkter å maximalt något mindre än 6 000 kronor per år, räknat efter nu gällande avgiftsbelopp. Om man däremot, liksom beträffande de blinda, endast medgäve avgiftsfrihet för de obemedlade, bleve motsvarande siffra omkring 900 kronor. Till jämförelse härmed må nämnas att de f. n. gällande, avgiftsfria blindlicenserna representerar avgifter å tillhopa omkring 22 000 kronor per år och att den tidigare ifrågasatta avgiftsfriheten för vissa folkpensionärer beräknades motsvara avgifter å sammanlagt omkring 1 miljon kronor årligen.

En fråga som utskottet funnit böra observeras i förevarande sammanhang är, hur mycket avgiften för radiolicens betyder i förhållande till de totala årliga driftkostnaderna för en radioapparat. En undersökning, som av telestyrelsen verkstälts för 1943 års rundradioutredning, utvisade, att de totala årskostnaderna kunde beräknas till i genomsnitt 58 kronor. Licensavgiften var då 10 kronor per år. Enligt vad utskottet erfarit kan man även i dagens läge räkna med att licensavgiften, 15 kronor, utgör i runt tal 1/6 av de totala årliga omkostnaderna.

Av ovan framlagda sifferuppgifter framgår att förevarande spörsmål, ekonomiskt sett, icke är av större betydelse vare sig avgiftsfrihet skulle beviljas för samtliga fall eller endast efter behovsprövning. Statsfinansiella betänkligheter synes sålunda knappast kunna återopas emot ett genomförande av den föreslagna reformen. Det synes emellertid utskottet kunna ifrågasättas, om åtgärden verkligen skulle effektivt främja det yttersta syftet med motionen. Licenskostnaderna utgör ju endast 1/6 av de totala årliga kostnaderna för driften av en radioapparat och det torde vara mycket tveksamt om ett bidrag med så liten del av kostnaderna skulle i nämnvärd grad stimulera de dövstumma till anskaffning av apparater. Härför fordras enligt utskottets mening ett väsentligt starkare ekonomiskt stöd, och utskottet vill understryka angelägenheten av att ett sådant stöd också lämnas. Detta synes lämpligen kunna ske genom förstärkning av anslaget till föreningen Hörselfrämjandet. Denna förening, som är en sammanslutning av de hörsel-skadades organisationer, tillerkännes årligen under elfte huvudtiteln anslag för sin verksamhet. Enligt vad utskottet inhämtat föreligger icke något hinder för föreningen att av sina tillgångar utanordna medel för här ifrågasvarande ändamål. I årets statsverksproposition har under nyssnämnda huvudtitel, punkt 93, såsom bidrag till Hörselfrämjandet upptagits ett beräknat anslag å 65 000 kronor, d. v. s. samma belopp som för nu löpande budgetår. Slutligt förslag kommer att föreläggas innevarande riksdag i samband med särskild proposition angående hörselvårdens organisation m. m. I detta sammanhang lär frågan om förhöjt anslag till föreningen komma under prövning.

Av vad ovan anförts torde framgå, att utskottet helt delar motionärens uppfattning att barn till dövstumma föräldrar bör erhålla ökade möjligheter att genom radiolyssning i hemmet utveckla sin språkfärdighet. Utskottet har emellertid icke ansett sig kunna förorda motionärens förslag, enär utskottet funnit kostnaderna för radiolicenser böra inrymmas i det mera vittsyftande stöd som utskottet anser böra lämnas de dövstumma. Utskottet får förty hemställa,

att motion II:149 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 februari 1955

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Andersson, Lars*, Nilsson, Hjalmar, Jonsson, John Wiktor, Andersson, Axel, fru Wallentheim*, herrar Persson, Johan, Arrhén*, Persson, Karl, Lundström*, Strandler, Grönkvist och Svensson, Rikard;

från andra kammaren: herr Svensson i Alingsås, fru Sjöstrand, fru Svedberg, herrar Nordkvist i Kalmar, Jönsson i Rossbol, Bark, Hammar*, Braconier, Andersson i Linköping, Adamsson och fru Ewerlöf.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.